

דצעירע אי אפשר שהרי מת אביו בשעה שעברתו אמו כנ"ל, ואמה מתה בשעה שילדתו כנ"ל, ג) שוב הביא ממסכת מעילה (דף ז' ע"ב) דאמר שם רבי יוחנן על ריש לקיש, קצצתינון לרגליו דינוקא, ופירש רש"י שר"י קרא את ריש לקיש ינוקא, מפני שריש לקיש היה בחור מר"י, דהיינו צעיר מר"י. והשתא בואו חשבון, דכיון שהיה ריש לקיש צעיר מר"י אם כן על כרחך היה ג"כ צעיר מאחותו של ר"י כמבואר במסכת קידושין, ואחותו של ר"י הלא היה אשתו של ריש לקיש כמבואר בהשובר את הפועלים, נמצא שריש לקיש היה צעיר מאשתו. וכששמע המהר"ץ זצ"ל דברים הללו יוצאים מפי בן עשר או שנים עשר שנים, נשקו על ראשו, ואמר מובטחני כך שתהיה גדול בישראל, וכך הוה שהיה אחד מגדולי האומה בכל העינים.

ובענין זה שמעתי מהרה"צ מו"ה וכו' ר' ישכר דוב דאכנער שליט"א אב"ד באניא כעת באנטווערפען, שבצאצאי הרבנים, היה שכיח מאוד שהאיש היה צעיר מאשתו, כי על בניהם הקפידו להשיאם במוקדם וכמו שאמר רב חסדא (קידושין כ"ט ע"ב) הא דעדפא מחבראי וכו', אבל על בנותיהם לא הקפידו כ"כ, כי אצלם לא שייך כ"כ מעם זה.

ב) עוד ראיתי בגליון הכרם שלמה הנ"ל (בעמוד מ"ה, ובעמוד מ"ו) שני כתובים הבאים כאחד ליישב את תמיהת חתן אחי שליט"א, על האבני נזר שכתב דהבא על המומרת קנאים פוגעים בו, והקשה דבנו"ב מבואר להיפך, על זה כתבו שם, דהנו"ב לא מיירי מישראל הבא על מומרת אלא מישראלית הנבעלת לגוי.

ותמה תמה אקרא על שני הכותבים הנ"ל, היאך לא השריחו עצמם לעיין בנו"ב קודם ששלחו את מכתבם, דהלא בנו"ב שם בסמין ק"נ ד"ה ועוד קשה וכו', מפורש דהבא על המומרת אין קנאין פוגעין בו, דהטעם דהבא על הכותית קנאין פוגעים בו הוא משום שהבן שיצא מהכותית לא יהיה נחשב כלל כישראל אלא ככותי, וע"כ קנאין פוגעים בו, אבל בן שיצא ממומרת, אפילו למאן דס"ל שמומר דינו כגוי, מ"מ מודים הם שולד הבא ממומרת דינו כישראל גמור, וכיון שכן אין קנאים פוגעים במי שבא על המומרת, משום שהולד הבא ממנה יהיה דינו כישראל גמור, יעו"ש כי זהו מעיקר התשובה. ובעל המכתב הראשון כותב שם, דהנו"ב כתב שאפילו ישראלית הנבעלת למומר קנאים פוגעים בה, ובמחילת כבודו, ח"ו הנו"ב לא כתב דבר זה מעולם.

ג) ולסיום דברינו אמרתי להודיע צערי ברבים במה שאני עומד כעת, שאינני מבין שורה אחת בפמ"ג בהלכות שבת סימן רס"ו בא"א סק"ז שכתב וז"ל, ומ"ש (המג"א) עגלה י' טפחים, והיינו רחבה ד', בלא הגלגלים דהוה רשות לעצמו, ליכא מחמר ושביית בהמתו כמו שאמרו בשבת דף ח' ע"א, כוורת דזורק רשות, ומעביר ד' אמות ברה"ר פטור, וכל שכנופו פטור כבהמתו מותר, וח"ה גבוה יותר מ' טפחים אע"פ שאין רחבה ד', דמקצתה למעלה מ' יעו"ש, עכ"ל. (שוב ראיתי שדברים הללו כתובים גם בספר תוספות שבת).

ודברים הללו תמוהים בכפליים, חרא מ"ש שגם המעביר רשות פטור, וזה תמוה דהרי בכוורת אינו פטור רק מזורק, מטעם דבמשכן לא זרקו רשויות, וכמו שפירש שם רש"י, אבל מעביר, הלא העבירו במשכן רשויות את העגלות ועוד, וקושיא זו כבר הקשה המחצית השקל, אמנם קושיא זו לכאורה אפשר ליישב ע"פ דברי התוס' שם דפליגי על רש"י וס"ל דהטעם דהזורק כוורת פטור הוא משום דהכוורת עצמה נעשית רה"י כשתניח והוה כזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע עיי"ש, ולפי"ז ה"ה דפטור במעביר את הכוורת, דכשתניח הוה כנחה ברה"י וכמעביר מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע. שוב ראיתי דזה אינו, שהרי לקמן בדף צ"ב ילפינן מעביר מנושאי הארון שחייב, והארון הלא היה גבוה י' ורחב ד' ואעפ"כ הוא חייב, ובאמת קשה מגמרא זו ראובן, על התוס' עצמם, דלפי דבריהם אמאי חייב בארון, אלא שדברי התוס' אפשר ליישב דהתוס' לא פטרו רק כשהכוורת נחה

ע"ג הקרקע ממש דאז נעשה רה"י בהנחה, אבל הארון כשעמדו הלא לא נח ע"ג הקרקע ממש אלא היה תלוי על הברדים, באופן כזה לא נעשה רה"י, ובזה נוחא דברי התוס', אמנם הפמ"ג הלא מיירי מעגלה, ועגלה הלא ג"כ אינה נח ע"ג קרקע ממש רק תלוי בהגלגלים באויר, וא"כ הוה דומה לארון שהמעבירו חייב, וצ"ע.

אמנם עלה ברעתי ליישב דברי התוס' ע"פ מה שמבואר בספר תוספות שבת שם, רהא דפטור על העגלה, היינו דוקא כשאין חפצים בהעגלה, אבל אם יש חפצים כהעגלה חייב מחמת החפצים, ובאמת מבואר כן במג"א עצמו שם בסק"ז, דאם עוקרת עגלה עם חפצים הוה מלאכה דאורייתא, הן אמת שהרבר צריך הסבר, (ויש לי אריכות בזה שאין כאן המקום לזה). עכ"פ כן מבואר במג"א ובתוספות שבת, שעל החפצים חייב אפילו אם העגלה גבוהה י' ורחב ד', וכיון שכן לא קשה על התוס' מהא דארון, משום דאפשר לומר דהא דילף הגמרא ברף צ"ב מארון שחייב, אינו מהארון עצמו, דעל הארון עצמו אינו חייב, דהארון עצמו הוא רה"י, אלא ילפינן מהלוחות שבארון שלא היו גבוהים י' כששוכבין בארון. ולפי"ז מיושב גם דברי הפמ"ג. אמנם עדיין קשה דהרי ילפינן שם ג"כ ממזבח, והמזבח הלא היה ג"כ גבוהה י' ורחב ד' ולא היה בו כלום ואפ"ה חייב, אלא שאפשר לומר דאע"פ שהמזבח היה גבוה י' ורחב ד', מ"מ לא היה רה"י, שהרי היתה נכוב לוחות, דהיינו ארבע קרשים קרש מכל צד ותוכה היתה חלולה בלי שוליים, ובכל מקום שחנו ישראל מלאוהו באדמה, וכיון שכן כשהיו נושאים אותו והיתה מונבתה מן הארץ יותר מג' לא היתה אלא ד' קרשים פורחים באויר ואינו כלל רה"י דהמחיצות עשוין לכלום, ואינם מחיצות, ועל כן חייב. אמנם שוב ראיתי שבתוס' ישנים ברף ח' כתבו, שהמזבח היתה רשות בפני עצמה, ולדבריהם צ"ל שהמזבח היה לו שוליים ועל כן היתה רשות בפני עצמה, וא"כ שוב קשה על התוס', וצריכים ליישב כתירוצי הראשון, שהארון היה תלוי בהאויר על הברדים, וכיון שכן גם העגלה תלוי באויר על הגלגלים ואמאי פטור. (וכאמור על עצם הדיון, כבר הקשה כן המחצית השקל).

אמנם לי קשה עוד יותר על סוף דברי הפמ"ג, שכתב דאם העגלה גבוהה יותר מ' אז פטור אפילו אם אינה רחבה ד' משום דהוא אגודה במקום פטור, דהיינו אותה החלק שהוא יותר מ' הרי הוא נשארת במקום פטור, ועל כן הוא פטור, כמו שאמר רבא בכוורת, וזה תימה גדולה, דהרי רבא ודאי לא אמר כן רק בזורק, דהזורק ד' אמות ונרבק בכותל למעלה מ' פטור כמבואר ברף ק', ועל כן כשהכוורת גבוהה יותר מ' זורק אותה ונשאר קצת למעלה מ' במקום פטור הרי הוא פטור, משום שעל המקצת הוה הרי הוא פטור, וא"כ כל הכוורת אגודה להמקצת הוה, אבל במעביר, הלא חייב כשמעביר חפץ למעלה מ', כמבואר ברף צ"ב, אמר ר"א המוציא משא למעלה מ' חייב, ועיי"ש ברש"י ד"ה המוציא משא וכו', שמחלק שם בין זורק למוציא, ובאמת דבריו הם גמרא מפורשת ברף צ"ז ע"א, הרי דמוציא ומעביר חייב אפילו אם כל החפץ יישאר למעלה מ' כשהארס או העגלה תעמוד, וא"כ כ"ש שהוא חייב אם רק מקצת החפץ תישאר למעלה מ', והיאך כתבו הפמ"ג והתוספות שבת שהוא פטור, וצ"ע.

ובענין זה ק"ל עוד דבר א', והוא שידוע מ"ש הישועות מלכו בסימן כ"ו, דרה"ר שששים רובא עוברים בה בעגלות, כגון במסילות הברזל או בקאר"ם, אינו רה"ר, משום שהעגלות הם רה"י לעצמם (והוה כאילו האנשים אינם עוברים כלל ברה"ר רק הם תמיד ברה"י). — והנה לפי מה שהבאנו לעיל, קשה לי בכפליים, חדא דמהמג"א מבואר שאף שהעגלה הוא רה"י מ"מ חייב על החפצים שבה כנ"ל, דלגבי החפצים חשיב כאילו נחו ברה"ר, וכיון שכן, הלא האנשים הם כחפצים, ולגביהם הוה כאילו הם ברה"ר אפילו בתוך העגלה. ועוד קשה לי, דהרי התוס' כתבו מפורש שם ברף ח', דאפילו אם הכוורת הוא גבוהה י' ורחב ד' אינה חשובה כרה"י רק כשנחה, אבל בשעה שנוסעת אינה חשובה

כרה"י, וא"כ איך כתב הישועות מלכו שבמה שנוסעים בעגלות לא מקרי ששים רבוא בוקעים, משום שהאנשים הם כרה"י, והלא זה אינו, רבשעת הנסיעה אינה רה"י, (ולפי מה שביארנו אינם כרה"י אפילו בשעת הנחה, משום שהם תלויים על הגלגלים ואינם נחים בקרקע ממש), והוא כאילו הם בעגלות שאינם גבוהים י' שאינם רה"י, דכנראה מורה שחשובים כעוברים, הן אמת דהמהרש"ם בסימן קס"ב כותב ג"כ דמה שעוברים בעגלה לא חשוב עוברים, אמנם הוא כותב משום דאינו דומה לששים רבוא שבמדבר ששם הלכו ברגליהם, (וזה ג"כ קשה קצת, דמנין לנו לחלק מעצמינו חילוק שלא נזכר בראשונים, ואולי יש מקור), אמנם מה שכתב הישועות מלכו דאינם חשובים עוברים, משום שעוברים כרה"י, זה קשה כנ"ל. וה' יאיר עינינו בתורתו הקדושה.

והנני בזה ידירכם דושה"ט,

ישראל דוב הלכרשטאם

אנטווערפן יע"א

בעזהשי"ת.

אל מע"כ מערכת „כרם שלמה" איש איש כמו יבורך עמו"ש.

אחרי דרך מבוא הברכה והשלום כיאות וכנכון.

בכרם שלמה בקובץ ניסן תשל"ט (עמוד ל"ו) מעיר הרה"ג ר' אהרן ארי' כ"ץ ז"ל בסוף מכתבו ב' הערות: האחת על אודות אי-אמרת תחנון ביום י"ג בניסן. השני, תמיהה על שו"ת כנסת יחזקאל סי' קי"ז, מה טעם לא הביא ברייתא בגמרא מפורשת בשבת (פז:): ומועד קטן (ט). מאותו ענין שדן בו, שנשיא אפרים הקריב בשבת, ואותו היום (ראש חודש ניסן) נמל עשר עשרות, ותחת זאת מביא בעל כנסת יחזקאל ממרחק לחמו, מירושלמי ומדרש רבה ופסיקתא. — ובקובץ תמוז-אב תשל"ט משיב על כך בקצרה הרב ברוך חנה גרינפלד שליט"א מקרית באבוב בארצה"ק.

הנה בנוגע ליום י"ג בניסן, אציין לקוראים הנכבדים לעיין בספרי „גולי אפרים" (ב"ב תשמ"ה), אשר חלק גדול ממנו סובב והולך על היום הנ"ל, י"ג בניסן, ובסייעתא דשמיא בעזרת החונן לאדם דעת, עלה בירי לרכז שלושים טעמים למה אין אומרים תחנון ביום מסוים זה.

ובנוגע להערה על שו"ת כנסת יחזקאל, אוסיף תמיהה על תמיהתו, עד שאנו דנים ומקשים עליו למה לא מביא מהש"ס (במקום הירושלמי והמדרשים), מוסל עליו לברר איה מקום כבודו של הירושלמי הלז המובא בכנסת יחזקאל (וזה אולי יותר חשוב לנו לדעת, לברר, ולאמת את המ"מ הנ"ל בירושלמי). אני כשלעצמי טרחתו וחיפשתי בחפש מחופש וביגיעה רבה ולא מצאתי את הירושלמי.

ברם, לא אמצע טוב מצבור הלומודים והקוראים הנכבדים של „כרם שלמה" ואהי' איש מבשר טוב, כי קימתי בעצמי, „ולא הביישן למד" ושאלתי ת"ח גדול בקי בש"ס וירושלמי, והראה לי באצבע בירושלמי מס' שבועות פ"א ה"ד אקרא ד, ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם" [ויקרא י, י"ז]. ודן שם על איזה כפרה הכוונה, כ' הירושלמי בזה"ל: אם בשעיר נחשון על שבטו מכפר. אם בשעיר של יוה"כ אין כיצא בו לדורות, אלא כן אנן קיימין בשעיר של ראש חודש וכו', עכ"ל. ופירש בפני משה: אם בשעיר של יוה"כ, כלומר, בשעיר של מילואים, ועל שם דיוה"כ הוא ג"כ שמיני של פרישה [לכתח' גדול]. כמו שמיני של מילואים באותה הפעם, ומהתם הוא דגמרינן [ביומא ב.]. לפרישה דכ"ג, קרי ל' יוה"כ. עכ"ל. הרי לנו מפורש יוצא, ששמיני למילואים של חנוכה המשכן בשנה שניה לצאת בני ישראל ממצרים, חל בראש חודש ניסן (שחוקרב בו